

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Jokseenkin kielteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Kuntoutussäätiö Sr. kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua sovittelua koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta.

Lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevan selvityksen (Shemeikka ym. 2023) perusteella valtaosa sovitteluun osallistuneista kokevat sovitteluprosessin positiivisena ja kertovat hyötynensä sovittelusta. Sovittelulla on näiden osallistujien mukaan ollut positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä ja he suosittelisivat sovittelua muille vastaavassa tilanteessa oleville. Myös THL:n toteuttamat sovitteluun osallistuneiden asiakaskyselyt osoittavat, että osallistujat kokivat sovittelun positiivisena. Lisää tietoa tarvittaisiin sovittelun pitkän aikavälin vaikutuksista.

Sovittelua edeltää monivaiheinen seulontaprosessi, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, että osallistujiksi valikoituu tapauksia, joissa sovittelusta hyötyminen on todennäköisempää. Sovittelun vapaaehtoisuudesta kertoo se, että suuri osa sovittelualoitteista ei etene sovitteluun ja että osa sovitteluprosesseista keskeytyy.

Onnistuneissa tapauksissa sovittelun osapuolet kokevat, että he pääsivät ulkopuolisten avulla purkamaan tilannetta, lopputulos oli oikeudenmukainen ja osapuolet saivat välineitä väkivallan estämiseen jatkossa. Sovittelun tuottamien hyötyjen aikaan saamiseen tarvitaan uusia keinoja, jos lähisuhdeväkivallan sovittelu lopetetaan. Etenkin tekijöille kohdistetut väkivaltaisten käyttäytymismallien ehkäisyyn liittyvät palvelut ja niihin ohjautuminen ovat puutteellisia, mutta myös uhrin jäävät helposti ilman tukea. Sovitteluun liittyvät yksilökeskustelut saattavat olla ensimmäinen kerta, kun osapuolet pääsevät kertomaan kokemuksistaan ulkopuolisille. Yhteiskeskustelut voivat puolestaan olla osapuolille tärkeä mahdollisuus päästä purkamaan ristiriitoja ja etsimään ratkaisuja ulkopuolisen fasilitoijan, sovittelijan, tukemana.

Sovittelu ei sovellu kaikkeen lähisuhdeväkivaltaan. Sovitteluun sopimattomien tapausten tunnistamista tehdään sekä ennen sovittelualoitteiden tekemistä että sovittelun edellytyksiä arvioitaessa, sen lisäksi, että sovittelun osapuolet itse päättävät halustaan osallistua sovitteluun ja voivat myös keskeyttää prosessin. Sovitteluprosessin aikana on tärkeää, että sovittelijat seuraavat tilannetta. Selvityksessä oli mukana myös huonoja kokemuksia sovittelusta. Huonoissa kokemuksissa oli puutetta esimerkiksi sovitteluprosessin ohjaamisessa tai siinä, ettei tekijä ottanut vastuuta teostaan. Silloin lopputulos koettiin epäoikeudenmukaiseksi. Mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelua jossain muodossa jatketaan, on tärkeä kehittää sitä edelleen siten, että sovitteluun sopimattomat tapaukset tunnistetaan vielä aiempaa paremmin, ja että sovittelijoiden osaamista kehitetään edelleen.

Kiitos perusteludokumentille hyvästä kansainvälisestä vertailusta. Vertailu osoittaa, ettei lähisuhdeväkivallan sovittelu Suomessa ole poikkeus.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Hallituksen esityksen perusteluissa on ansiokkaasti ja monipuolisesti analysoitu esityksen vaikutuksia. Tämän dokumentissa esitetyn vaikutusten arvioinnin johtopäätökseksi tulee, että esityksellä olisi toteutuessaan runsaasti kielteisiä seurauksia.

Kielteiset seuraukset on esitetty hyvin dokumentin perusteluosassa. Seuraaviin seikkoihin kiinnittäisimme tässä kuitenkin vielä huomiota.

Tekijän ohjaaminen väkivallattomiin toimintamalleihin on tärkeää myös muiden kuin nykyisen paritai lähisuhteen näkökulmasta. Tässä on tärkeää sekä sovitteluprosessissa käyty keskustelu ja motivointi että palveluihin ohjaaminen. Usein lähisuhdeväkivalta on sukupolvelta toiselle siirtynyt käyttäytymismalli, jonka katkaisemiseen tarvitaan tukea. Väkivallattoman toimintamallin tukeminen on tärkeää myös siksi, ettei väkivalta siirtyisi seuraavaan lähisuhteeseen edellisen suhteen päätyttyä. Lisäksi tutkimusten mukaan väkivallan tekijät ovat usein myös itse väkivallan uhreja.

Toinen merkittävä asia on se, että huomattava osa lähisuhdeväkivallan sovittelun osapuolista kokee, että sovittelu on ollut positiivinen kokemus ja hyödyttänyt heitä. Jos lähisuhdeväkivallan sovittelu kielletään, jäävät nämä henkilöt ilman heille tärkeää palvelua.

Lisää tietoa tarvittaisiin lähisuhdeväkivallan sovittelun pidemmän aikavälin vaikutuksista verrattuna siihen, ettei sovittelua olisi toteutettu. Olisi hyvä verrata lopputuloksia, hyötyjä ja kokemuksia tilanteissa, joissa on mukana sovittelu, tai sekä sovittelu että oikeusprosessi, tai pelkkä oikeusprosessi. Lisäksi on huomioitava, etteivät kaikki tapaukset esimerkiksi näytön puutteen vuoksi etene oikeuteen, vaikkei sovittelua toteutettaisikaan.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

-

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

Väkivallan moninaisten ilmenemismuotojen tunnistaminen on tärkeää, ja osa näistä jää nyt määritelmän ulkopuolelle. Väkivallan eri muodot kytkeytyvät usein toisiinsa. On vaikeaa käsitellä sovittelussa vain osaa tästä kokonaisuudesta. Lisäksi näiden asioiden sovittelussa tarvitaan edelleen lähisuhdeväkivallan sovittelun erityistä osaamista. Emme kuitenkaan kannata kaiken sovittelun kieltämistä lähisuhteissa olevien henkilöiden välillä.

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

-

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy ja loppuminen ovat kaikkien toimijoiden tavoitteena. Jos lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovutaan, lähisuhdeväkivaltaa kokeneet tarvitsevat tilalle korvaavaa tukea.

Uurit tarvitsevat tukea, ja tekijät tarvitsevat motivaatiota ja välineitä toimintamalliensa muuttamiseen. Nämä mallit ovat usein tulosta sukupolvien kestoisesta kierteestä. Samoin tarvitaan tukea siihen, ettei tilanne suhteessa tai perheessä pääse eskaloitumaan väkivallaksi. Ja suhteiden päättymisen jälkeen joskus tarvitaan apua siitä irti päästämiseksi. Esimerkiksi järjestöt tekevät tärkeää työtä sekä uhrien tukemisessa että antaessaan välineitä henkilöille, jotka tekevät tai pelkäävät tekevänsä väkivaltaa.

Tähän kaikkeen tarvitaan aiempaa parempaa ohjausta eri palvelujen ja tuen piiriin. Ohjauksen ja tuen toteuttamista olisi hyvä suunnitella yhteistyössä järjestöjen ja asiantuntijoiden kanssa, mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelu päättyy.

Shemeikka Riikka
Kuntoutussäätiö